

Małgorzata KOLEK

 <https://orcid.org/0009-0001-9216-6133>

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

e-mail: malgorzata.kolek@uekat.pl

ENOTURYSTYKA W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM JAKO NIEOCZYWISTA GRA MOŻLIWOŚCI

1. Wprowadzenie

„Turystyka w szerokim znaczeniu jest to całokształt zjawisk ruchliwości przestrzennej związanych z dobrowolną czasową zmianą miejsca pobytu, rytmu i środowiska życia oraz z wejściem w styczność osobistą ze środowiskiem odwiedzanym – przyrodniczym, kulturowym bądź społecznym” (Płocka, 2009, s. 6). Inaczej turystyka definiowana jest jako „wyjazdy poza miejsce stałego zamieszkania w czasie wolnym od pracy w celach wypoczynkowych, poznawczych lub związanych z indywidualnymi zamiłowaniem oraz użytkowania środowiska celem zaspokajania potrzeb przebywających w nim turystów” (Otta, 2021, s. 79).

Turystyka ma charakter interdyscyplinarny i stanowi obszar zainteresowania wielu dziedzin nauki, takich jak politologia, geografia, ekonomia, psychologia, socjologia, urbanistyka czy inne nauki społeczne (Płocka, 2009). Można wyróżnić wiele rodzajów turystyki, z których każdy opiera się na innych kryteriach: od miejsca pobytu po sposób spędzania wolnego czasu.

W niniejszym artykule, którego przedmiotem jest enoturystyka, przyjmuje się, że głównym celem uprawiania tego rodzaju turystyki jest zwiedzanie winnic, a więc uprawianie turystyki winiarskiej. Taka forma podróżowania, która ma służyć poznawaniu świata wina, obejmuje degustację i zakup win, zwiedzanie winnic oraz zapoznanie się z procesem uprawy winorośli i produkcji wina. Często wiąże się także z udziałem w wydarzeniach i festiwalach poświęconych kulturze wina (Królowska i Pijet-Migoń, 2018).

Współczesna enoturystyka coraz silniej opiera się na kulturze i tradycji, które nie tylko przyciągają turystów, ale też stanowią inspirację do poszerzania oferty i tworzenia nowych form spędzania czasu, łączących relaks, edukację i doświadczenie lokalnego dziedzictwa (Widawski i in., 2016). Trend zakładania winnic w Polsce wykazuje dynamikę, co zarazem zwiększa zainteresowanie tym zagadnieniem w sferze badań naukowych, w tym dotyczących ich znaczenia w rozwoju społeczno-gospodarczym (Kolek, 2023).

2. Cel pracy

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie możliwości rozwoju enoturystyki na obszarze województwa śląskiego. Enoturystyka, stanowiąca dynamicznie rozwijający się segment turystyki w Polsce, zyskuje coraz większą popularność wśród osób poszukujących autentycznych doświadczeń związanych z kulturą wina. Choć nadal pozostaje formą turystyki niszowej, ma duży potencjał rozwojowy, zwłaszcza w kontekście zmieniających się preferencji turystów oraz rosnącego zainteresowania lokalnymi produktami i dziedzictwem regionalnym. Na potrzeby opracowania cele badawcze zostały pogrupowane w trzy kategorie. Cel poznawczy obejmuje diagnozę stanu winnic na badanym obszarze, ze szczególnym uwzględnieniem ich liczby, rozmieszczenia oraz podstawowych cech funkcjonowania. Cel metodyczny zakłada opracowanie bazy danych uzyskanych z różnych źródeł, integrującej atrybuty winnic. Natomiast cel aplikacyjny określa możliwości rozwoju enoturystyki na obszarze zurbanizowanego województwa śląskiego. Jednocześnie zakłada się, że winiarstwo i enoturystyka w województwie śląskim mogą stać się istotnym elementem dziedzictwa kulturowego regionu, integrującym lokalną społeczność wokół tradycji oraz produktów regionalnych i wpisującym się w nieoczywistą „grę możliwości”, jakie stwarza ten obszar. Kilka szczegółowych kwestii wchodzących w zakres przyjętego celu badań wydaje się szczególnie interesujących – ujęto je w następujących pytaniach badawczych:

1. Czy na terenie województwa śląskiego istnieją warunki sprzyjające rozwojowi enoturystyki?
2. W jakiej liczbie i w jakim zakresie funkcjonują winnice na terenie województwa śląskiego?
3. Jakie formy oferty enoturystycznej są obecnie realizowane przez winnice znajdujące się w województwie śląskim i w jaki sposób wpływają one na atrakcyjność turystyczną tego regionu?
4. Czy enoturystyka może rozwinąć się na obszarze zurbanizowanego województwa śląskiego?

3. Metody badań

Materiał informacyjny do badań analitycznych uzyskano z różnych źródeł. Źródłem, które ma zestandaryzowany zakres informacji, jest *Ewidencja winnic* Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (KOWR, b.r.), w niej zawarte są następujące dane: nr identyfikacyjny plantatora winorośli, jego imię i nazwisko lub nazwa firmy, adres do doręczeń/ siedziba i adres winnicy, miejsce położenia uprawy winorośli (województwo, powiat, gmina) oraz jej odmiany. Przedstawione dane wykorzystane w niniejszym badaniu były aktualne na dzień 7 sierpnia 2025 r. Należy mieć na uwadze, że baza informacyjna prowadzona przez KOWR jest systematycznie aktualizowana. Kolejnym źródłem danych były treści publikowane na platformach internetowych poszczególnych winnic, m.in. na Facebooku i Instagramie. Jest to zbiór informacji o charakterze marketingowym, dlatego został poddany autorskiej weryfikacji, na podstawie której wyselekcjonowano dane wiarygodne i porównywalne. Kryteria weryfikacji i oceny danych marketingowych obejmowały: (a) spójność informacji, tj. zgodność danych publikowanych za pośrednictwem różnych kanałów informacji (np. strony internetowej, Facebooka, Instagrama); (b) aktualność danych, tj. czy informacje są publikowane na bieżąco oraz czy widoczna jest regularność aktualizacji treści na profilach i stronie internetowej.

W celu weryfikacji danych zawartych na stronach internetowych winnic oraz w mediach społecznościowych (Facebook, Instagram) przeprowadzono również telefoniczne wywiady z właścicielami badanych winnic, podczas których zdobyto informacje uszczegóławiające zgromadzoną bazę danych. Przeprowadzono łącznie 20 wywiadów z właścicielami winnic oraz z przedstawicielami instytucji i stowarzyszeń zaangażowanych w rozwój enoturystyki, w tym m.in. Fundacji Giesche w Katowicach, Stowarzyszenia Cieszyński Szlak Wina oraz Stowarzyszenia Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza”. Kwestionariusz wywiadu skierowanego do winiarzy zawierał dziewięć pytań.

W trakcie wywiadów poruszono zagadnienia dotyczące oferty usług świadczonych przez badane winnice w kontekście enoturystyki. Zakres pytań obejmował m.in. rok powstania winnicy, możliwość degustacji win, organizację warsztatów i szkoleń winiarskich, zwiedzanie winnicy, ofertę noclegową (na terenie obiektu lub w obiektach współpracujących), zaplecze gastronomiczne (w obiekcie lub w obiektach partnerskich), a także inne atrakcje dostępne na terenie winnicy lub w jej bezpośrednim otoczeniu. Średni czas trwania przeprowadzonych wywiadów wynosił od 5 do 10 minut. Respondenci chętnie udzielali odpowiedzi na zadane pytania, wykazując zainteresowanie tematem rozmowy.

Dodatkowe informacje uzyskano z wywiadów z przedstawicielami stowarzyszeń działających w regionie. Rozmowa z Aleksandrą Kandzią-Ulrych, przedstawicielką Winnicy Giesche Katowice i wiceprezeską Fundacji Giesche w Katowicach, przeprowadzona 25 sierpnia 2025 r., obejmowała 12 pytań dotyczących promocji, istnienia i funkcjonowania enoturystyki na zurbanizowanym obszarze województwa śląskiego¹. Wywiad telefoniczny z Bogdanem Kasperkiem, przedstawicielem Stowarzyszenia Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza”, przeprowadzono 15 września 2025 r. W trakcie rozmowy podniesiono kwestie związane z otwarciem nowego szlaku wina w województwie śląskim, w tym liczbę winnic, które zostaną włączone do szlaku, dostępność oficjalnej listy uczestników, planowaną nazwę szlaku (Śląski Szlak Winnic) oraz przewidywaną datę jego otwarcia. Wywiad z Marcinem Lipskim, przedstawicielem Stowarzyszenia Cieszyński Szlak Wina, przeprowadzono 27 listopada 2025 r. Podczas rozmowy zadano pytania dotyczące sytuacji innych winnic funkcjonujących w regionie. Jako osoba odpowiedzialna za działalność stowarzyszenia oraz dysponująca szeroką wiedzą na temat winnic zlokalizowanych w województwie śląskim prezes udzielał odpowiedzi na te same pytania, które zostały skierowane do pozostałych winiarzy, odnosząc je jednocześnie do działalności innych winnic. Wśród poruszonych zagadnień znalazło się m.in. pytanie kluczowe dla tematyki artykułu: „Czy enoturystyka jest możliwa w zurbanizowanym województwie śląskim?”.

Aby pogłębić badania dotyczące historii winiarstwa na Górnym Śląsku, wykorzystano źródła literaturowe i statystyczne. Na podstawie zebranych informacji ilościowych i jakościowych przeprowadzono analizy. Pierwszą z nich były studia nad literaturą przedmiotu i materiałami źródłowymi. W dalszej kolejności wykonano analizę danych ilościowych, która dotyczyła identyfikacji winnic i ich ofert. Ponadto, na podstawie informacji jakościowych, głównie opisowych, uzyskanych ze źródeł i dokumentów marketingowych dotyczących funkcjonowania winnic oraz wywiadów telefonicznych z winiarzami, ustalono zakres działalności winnic i poddano go skategoryzowaniu według ujednoliconego katalogu prowadzonych usług.

¹ Kluczowe zagadnienia poruszone w wywiadzie z Aleksandrą Kandzią-Ulrych zostały szczegółowo omówione w ostatnim rozdziale artykułu.

4. Początki enoturystyki i jej funkcjonowanie w kontekście tradycji winiarskich

Enoturystyka, czyli turystyka winiarska (od grec. *oinos* – ‘wino’), odnosi się do formy podróżowania, w której głównym elementem jest poznawanie, degustowanie i odkrywanie kultury wina. Ten rodzaj turystyki staje się coraz bardziej popularny i uznawany jest za jedną z najszybciej rozwijających się gałęzi światowego przemysłu turystycznego (Olszewski i Drózd, 2013). Choć dla wielu podróżnych enoturystyka wciąż stanowi niszowy segment rynku, coraz więcej producentów wina i właścicieli winnic dostrzega w niej ogromny potencjał rozwoju swojej działalności (Roman i in., 2002). Jej dynamiczny wzrost związany jest ze zwiększającym się zainteresowaniem regionalną kuchnią, kulturą oraz autentycznymi doświadczeniami kulinarnymi. Eleganckie restauracje przeżywają obecnie renesans, a wino staje się nieodłącznym elementem ich oferty. Moda na kulturę wina jest szczególnie widoczna w krajach o bogatej tradycji winiarskiej, takich jak Francja, Hiszpania czy Włochy – to właśnie w regionie śródziemnomorskim narodziła się idea enoturystyki. Jak wskazuje Mikos von Rohrscheidt (2008), najważniejsze regiony winiarskie Europy to m.in.: francuska Burgundia, Szampania, okolice Bordeaux, Alzacja i Cognac, w Niemczech region Mozeli i Środkowego Renu, Frankonia, Schwarzwald oraz region Menu, we Włoszech Toskania, Chianti, Sycylia i Tyrol Południowy, w Austrii Dolina Dunaju, a w Czechach – Morawy. Wiele z tych regionów ma znane szlaki winiarskie, które prowadzą przez malownicze doliny, np. wzdłuż rzek Ren i Mozeli (Kolek, 2025; Kruczek, 2013). Ważnymi obszarami turystyki winiarskiej oprócz Europy są również: Kanada, Australia, Stany Zjednoczone i Nowa Zelandia (Nowak i Czarniecka-Skubina, 2011).

Turystyka winiarska uznawana jest za stosunkowo młodą gałąź turystyki. Jej dynamiczny rozwój rozpoczął się dopiero w latach 70. XX w. w Stanach Zjednoczonych. Warto jednak podkreślić, że już wcześniej europejskie winnice przyjmowały odwiedzających, ale głównym celem wizyt był zakup wina, bez dodatkowych atrakcji, takich jak zwiedzanie miejsc uprawy winorośli, poznawanie regionu czy uczestnictwo w procesie produkcji tego trunku (Kosiński, 2002). Enoturystyka to zjawisko, które obejmuje nie tylko zwiedzanie winnic, ale także poznawanie całego procesu wytwarzania i przechowywania wina. Ważnym elementem są jego degustacje oraz uczestnictwo w różnego rodzaju wydarzeniach i imprezach, w których wino stanowi motyw przewodni. Istotną rolę w rozwoju

tej formy turystyki odgrywają także walory kulturowe i przyrodnicze regionów winiarskich, które mogą stać się podstawą do tworzenia nowych, atrakcyjnych produktów turystycznych. Organizacja festiwali winiarskich, wydarzeń kulturalnych i prezentacja lokalnych tradycji stanowią ważne elementy oferty przyciągające turystów.

Za początek współczesnej enoturystyki uznaje się działania podjęte w 1975 r. w kalifornijskim regionie Napa Valley. W tym czasie powstało tam stowarzyszenie zrzeszające lokalnych producentów wina, którego celem była promocja zarówno samych win, jak i miejsc ich powstawania. Inicjatywa ta przyczyniła się do stworzenia nowego typu atrakcji turystycznej – zaczęto organizować degustacje, wydarzenia kulturalne oraz spotkania edukacyjne, dzięki którym odwiedzający mogli lepiej poznać tradycje winiarskie oraz proces produkcji trunku. Początkowo wina z Napa były postrzegane jako produkty gorszej jakości w porównaniu z uznanymi winami europejskimi, dlatego lokalni winiarze musieli włożyć wiele wysiłku, aby zmienić to przekonanie. Przełomowym momentem okazał się słynny konkurs Judgment of Paris w 1976 r., w którym kalifornijskie wina pokonały europejskie marki, co zapoczątkowało dynamiczny rozwój regionu w kolejnych dekadach (Ashton, 2011).

5. Tradycje i rozwój winiarstwa w Polsce na tle historii Górnego Śląska

Z perspektywy historycznej okazuje się, że współczesny rozwój winiarstwa w Polsce nie jest nowym zjawiskiem, gdyż winorośl była uprawiana już od czasów średniowiecza, a rozkwit winiarstwa przypadł na XIV w. (Kwapieniowa, 1959). Jednak gdy produkcja i konsumpcja wina były już w Polsce dobrze rozwinięte, w XVI w., na skutek trwałego (liczącego ponad 300 lat) pogorszenia się warunków klimatycznych, rozpoczął się regres winiarstwa (Badowicz, 2017; Morawski, 1978; Wójcik, 2022). Zmniejszyła się uprawa winorośli, ponieważ pielęgnacja istniejących winnic oraz zakładanie nowych stały się nieopłacalne. Na upadek produkcji win wpłynęły nie tylko niekorzystne warunki klimatyczne, ale także trwające wówczas wojny oraz czynniki ekonomiczne: eksport, ceny, podatki i pogarszająca się jakość wina. Wszystkie te okoliczności doprowadziły do znacznego spadku produkcji winnego trunku w Polsce, co w literaturze naukowej określa się mianem upadku winiarstwa (Makowski i Miętowska-Brynda, 2015; Morawski, 1978).

W przedwojennej Polsce uprawiano winogrona i produkowano wina na Pokuciu² i Podolu³. Różne zmiany ustrojowe, jak nowe prawodawstwo pod koniec XX w., przyczyniły się do odmiennego podejścia do uprawy winorośli i do produkcji wina. Odbudowa współczesnego winiarstwa w Polsce rozpoczęła się w latach 80. i 90. XX w. Za symboliczną datę odrodzenia tradycji winiarskich uznaje się 1982 r., kiedy to Roman Myśliwiec założył winnicę Golesz w Jasle, uważaną za jedną z pierwszych inicjatyw nowoczesnego winiarstwa w kraju (Brodnicka, 2019).

Winnice, które współcześnie rozwijają się w Polsce, również na badanym terenie, nawiązują do bogatej historii krajowego winiarstwa sięgającej średniowiecza (Pijet-Migoń i Królikowska, 2020). Jak podkreślają Poczta i Zagrocka (2016), dawne lokalizacje upraw winorośli, takie jak Dolny Śląsk, Podkarpacie, Małopolska, województwo mazowieckie czy wielkopolskie (Olewnicki, 2018), ponownie wyróżniają się dużą gęstością występowania winnic. Województwo śląskie na tle innych regionów Polski nie odznacza się pod względem upraw winorośli i produkcji wina, niemniej jednak te działalności były i są prowadzone. Za najważniejsze winiarskie regiony w Polsce można uznać: Pomorze Zachodnie, Lubuskie, Dolny Śląsk, Małopolskę, Podkarpacie, obszar świętokrzysko-sandomierski oraz Małopolski Przełom Wisły, który w praktyce leży na pograniczu południowego Mazowsza i zachodniej Lubelszczyzny (Prange-Barczyński, 2019).

Według Adamskiej (2021) historia wina na terenie Górnego Śląska sięga XII w. i wiąże się z osadnictwem Franków (dzisiejsza północna Bawaria). Fakt ten jest wzmiankowany w dokumentach książąt głogowskich z 1293 r. Pierwsze pisane źródła dotyczące śląskich winnic pochodzą natomiast z roku 1314. Winnice i kultura picia wina trwale wpisały się w krajobraz śląskich klasztorów, w tym zgromadzeń cysterskich zakładanych na całym Śląsku, również na części Górnego Śląska, np. w Rudach Raciborskich. O istniejących tam tradycjach winiarskich świadczą wykopaliska archeologiczne (m.in. odkryte fragmenty naczyń) i zachowane źródła pisane. Dzięki nim wiemy, że przynajmniej część województwa śląskiego ma udokumentowane tradycje winiarskie sięgające średniowiecza (Adamska, 2021). Województwo śląskie nie jest kojarzone z winiarstwem, jednakże w ostatnich latach również na jego terenie obserwuje się powstawanie

² Pokucie – kraina historyczna leżąca nad górnym Prutem na terenie dzisiejszej Ukrainy, południowa część Rusi Czerwonej. Nazwa pochodzi od stolicy regionu Kut nad Czeremoszem.

³ Podole – kraina historyczna i geograficzna (Wyżyna Podolska) na terytorium Ukrainy i Mołdawii, położona nad północnymi dopływami środkowego Dniestru (Zbrucz, Smotrycz, Uszyca i in.) i w górnym biegu rzeki Boh.

nowych winnic. Mimo że ich liczba pozostaje stosunkowo niewielka, region ten stopniowo zaznacza się na mapie polskiego winiarstwa, stając się interesującym, a zarazem nieoczywistym elementem krajowej enoturystyki.

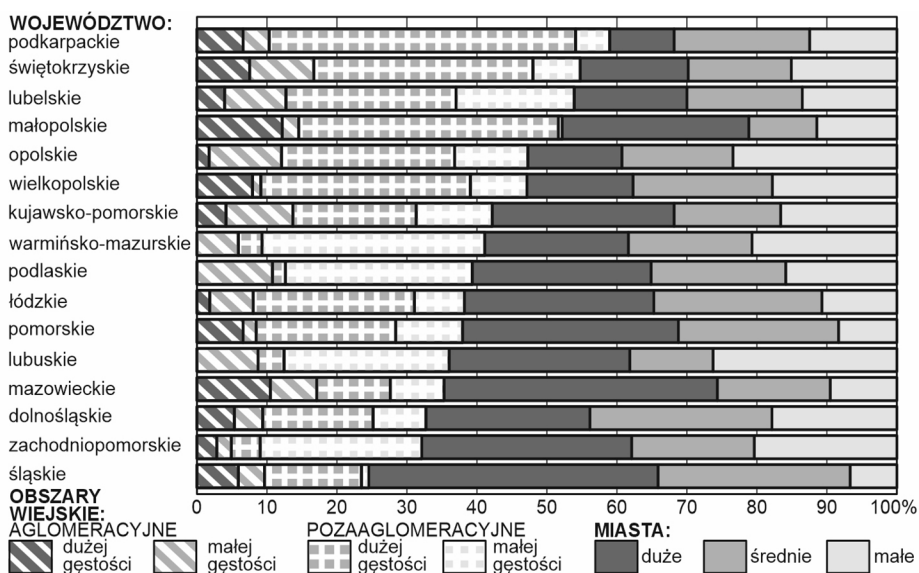
6. Zurbanizowane województwo śląskie – kontekst dla nieoczywistej gry możliwości enoturystyki

Tereny zurbanizowane obejmują zasięgiem zarówno gęsto zabudowane strefy śródmiejskie, jak i obszary peryferyjne miast, w których zaczynają przenikać się elementy miejskie z elementami naturalnymi. W strefach tych obserwuje się stopniowy spadek intensywności zagospodarowania, co sprawia, że czynnik naturalny zaczyna przeważać nad czynnikiem antropogenicznym. Dlatego obszary te są uznawane za strefy przejściowe pełniące funkcję bufora pomiędzy typowo miejskim środowiskiem a terenami o charakterze wiejskim lub półnaturalnym (Żróbek-Róžańska, 2018).

Strefy zurbanizowane, według przyjętych definicji, to obszary gęsto zaludnione, liczące co najmniej 50 tys. mieszkańców. Charakteryzują się znacznym stopniem przekształcenia przestrzeni przez człowieka, rozbudowaną infrastrukturą oraz intensywną działalnością społeczno-gospodarczą (Główny Urząd Statystyczny [GUS], b.r.).

Terenem zurbanizowanym analizowanym w niniejszym opracowaniu jest województwo śląskie. Na tym obszarze dominuje zwarta zabudowa mieszkaniowa, co przekłada się na wysoką gęstość zaludnienia. Województwo śląskie należy do najintensywniej zaludnionych obszarów Polski. Ponad 70% ludności mieszka w miastach – to najwyższy wskaźnik w skali kraju (rysunek 1). Województwo śląskie, według danych GUS (Brzostowska i in., 2025, s. 19), charakteryzuje się największą w Polsce liczbą dużych i średnich miast. W 2024 r. 75,7% mieszkańców województwa żyło w miastach, z czego ponad 40% w dużych ośrodkach miejskich. Na tle innych województw województwo śląskie wyróżnia się jako najbardziej zurbanizowany region w kraju. Strukturę zabudowy uzupełniają tradycyjne, historyczne formy architektoniczne oraz powojenna zabudowa blokowa. Duży udział mają także tereny usługowe, handlowe oraz przestrzenie związane z działalnością gospodarczą. Jednocześnie w tej strukturze istnieją fragmenty terenów zielonych, parków miejskich czy obszarów przemysłowych podlegających rewitalizacji, które stanowią ważny element współczesnych procesów urbanistycznych. Dzięki temu przestrzeń zurbanizowana województwa śląskiego jest mozaiką funkcji, form zagospodarowania oraz różnych etapów rozwoju urbanizacji. Granice Górnego Śląska w ujęciu

geograficzno-historycznym nie są naturalne ani jednoznaczne. Nie wyznaczają ich wyraźne bariery terenowe, lecz dawne podziały polityczne i administracyjne, które przez stulecia kształtowały lokalną świadomość. W ujęciu ogólnym Śląsk rozciąga się w dorzeczu górnej i środkowej Odry oraz w początkowym biegu Wisły (Węgrzyn, 2017). Współcześnie Górny Śląsk przekracza granice państwowe – jego fragmenty znajdują się w Polsce, Czechach i Niemczech. W granicach Republiki Czeskiej leżą m.in. Ziemia Opawska i Zaolzie, obszary historycznie i kulturowo silnie zakorzenione w śląskim dziedzictwie. Ta złożoność granic i tożsamości Górnego Śląska tworzy specyficzne tło dla rozwoju nieoczywistych aktywności turystycznych. Enoturystyka, choć kojarzona raczej z południem Europy niż z regionem industrialnym, doskonale wpisuje się w śląską wielowarstwowość. Właśnie dzięki bogatej historii, przenikaniu kultur i zmieniającym się granicom Górny Śląsk staje się przestrzenią gry możliwości – miejscem, gdzie tradycja spotyka innowację, a nieoczywiste kierunki rozwoju turystyki mają potencjał dynamicznego wzrostu. Jednak ze względu na dostępność danych i dokumentów źródłowych obszar badawczy w niniejszej pracy nie obejmuje całego Górnego Śląska, lecz zamyka się w granicach administracyjnych województwa śląskiego. Podejście to wynika wyłącznie z potrzeby zebrania pełnego zbioru wzajemnie komplementarnych informacji dotyczących funkcjonowania winnic.

Rysunek 1. Ludność według delimitacji obszarów wiejskich i wielkości miast w 2024 r.
Źródło: Brzostowska i in. (2025, s. 19)

7. Kształtowanie się i rozwój winiarstwa w województwie śląskim

Na terenie województwa śląskiego zlokalizowano winnice, które następnie poddano analizie pod kątem zakresu i charakteru oferowanych usług enoturystycznych. Winnice zidentyfikowano, korzystając z rejestru Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (KOWR, b.r.) oraz dostępnych źródeł internetowych. W przypadku winnic, dla których informacje w publicznych bazach danych lub na stronach internetowych były niepełne, przeprowadzono uzupełniające wywiady telefoniczne z właścicielami bądź przedstawicielami gospodarstw winiarskich. Obecnie na terenie województwa śląskiego zdiagnozowano 38 winnic (tabela 1). Wśród nich znajdują się zarówno winnice w trakcie reorganizacji, jak i nowe, młode, dopiero powstające i jeszcze niewyposażone w ofertę usług turystycznych. Można więc stwierdzić, że aktywnie działa 25 takich miejsc.

Na badanym obszarze za najstarszą funkcjonującą winnicę uznaje się Winnicę Smuga, założoną w 2002 r. Jej powstanie wpisuje się w pierwszą falę odrodzenia winiarstwa w województwie śląskim, która rozpoczęła się na początku XXI w. Był to okres pionierski, w którym działalność winiarska rozwijała się głównie w formie niewielkich, często amatorskich upraw zakładanych przez pasjonatów. Najbardziej dynamiczny rozwój sektora obserwuje się w latach 2011–2015. W tym czasie odnotowano największą liczbę nowych winnic oraz ich rejestracji. Zjawisko to można wiązać z korzystnymi zmianami prawnymi (m.in. liberalizacja rynku wina w Polsce po 2008 r.⁴), rosnącym zainteresowaniem enoturystyką oraz produkcją wina na skalę lokalną. Po 2020 r. pojawiają się kolejne grupy nowych winnic. Część z nich znajduje się już w oficjalnych rejestrach, choć jeszcze nie realizują one pełnego cyklu produkcyjnego. Wynika to z faktu, że młode winnice wymagają kilku lat od momentu nasadzenia winorośli do osiągnięcia dojrzałości plonów umożliwiających pierwszy zbiór i produkcję wina, dlatego w wielu przypadkach brakuje jeszcze danych dotyczących roku faktycznego rozpoczęcia działalności winiarskiej. Zjawisko to jest naturalnym etapem rozwoju sektora winiarskiego. Tabela 1 prezentuje zestawienie zidentyfikowanych winnic wraz z zakresem oferowanych przez nie usług, co pozwala na kompleksową ocenę potencjału enoturystycznego regionu oraz stopnia zróżnicowania dostępnych atrakcji (w tabeli znajdują się również te winnice, które nie są wpisane do rejestru KOWR).

⁴ Nowelizacja ustawy o podatku akcyzowym w 2008 r. zwalniająca producentów wina z upraw własnych z obowiązku prowadzenia składu podatkowego, jeśli roczna produkcja wina nie przekracza 1000 hl (KOWR, 2025).

Tabela 1. Zakres działalności świadczonych przez winnice na terenie województwa śląskiego

Lp.	Winnica	Rok założenia	Gastronomia		Nodlegi		Degustacja wina	Warsztaty winiarskie, szkolenia	Zwieżdżenie winnicy	Inne atrakcje
			w obiekcie	w obiekcie zaprzyjaźnionym	w obiekcie	w obiekcie zaprzyjaźnionym				
1	Mika	–	0	0	0	0	1	1	1	0
2	Białe Skąły	2019	1	0	1	0	1	0	1	0
3	Rajska	2016	0	1	0	1	1	0	1	0
4	Bruntelesa	2012	0	0	0	0	1	1	1	0
5	Gostynka	2019	0	1	0	0	1	0	1	0
6	Kępa Wiślicka	2003	0	0	0	0	1	1	1	0
7	J&J Twardzik	2020	0	0	0	0	1	0	1	0
8	Patria	2007	1	1	0	0	1	1	1	0
9	Jurajska	2014	0	1	0	0	1	1	1	0
10	Smuga	2002	0	1	0	0	1	1	1	0
11	Baraniok	2014	0	0	0	0	1	0	0	0
12	Bujak	2004	0	0	0	1	1	1	0	1
13	Casa Novi	–	1	1	1	1	1	0	1	0
14	Na Zagrabiu	–	0	0	0	0	0	0	0	0
15	Laguna	2006	1	1	1	0	1	0	1	1
16	Chateau	2020	1	1	1	1	1	1	1	1
17	Jasienica	–	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabela 1 (cd.)

Lp.	Winnica	Rok założenia	Gastronomia		Nodlegi		Degustacja wina	Warsztaty winiarskie, szkolenia	Zwieżdżenie winnicy	Inne atrakcje
			w obiekcie	w obiekcie zaprzyjaźnionym	w obiekcie	w obiekcie zaprzyjaźnionym				
18	Bugara	2008	1	1	1	1	1	1	1	1
19	SiłTak	2007	0	1	0	1	1	1	1	1
20	Sen i Wino	2013	1	1	1	1	1	1	1	1
21	Wiśnicze	2009	0	0	0	0	0	0	0	0
22	Rodzinna	–	0	0	0	0	0	0	0	0
23	Katowice	2009	0	0	0	0	1	0	0	0
24	Da Luciano	2010	0	0	0	0	1	0	0	0
25	Santa Maria	2020	0	1	0	0	1	0	1	0
26	Za Domem	2015	0	0	0	0	1	0	1	0
27	Vapienica	2015	0	0	0	0	0	0	1	0
28	La Siroque	2018	0	0	0	0	0	0	1	0
29	Zagroda	2009	0	0	0	0	1	1	1	0
30	Mnich	2006	0	0	1	1	1	1	1	1
31	Komorowice	2005	0	0	1	1	1	0	1	1
32	Pilica	–	0	0	0	0	0	0	0	0
33	Barbórka	–	0	0	0	0	0	0	0	0
34	Jamnica	–	0	0	0	0	0	0	0	0

35	Na Jurze	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0
36	Radlin	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0
37	Adelajda	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0
38	Radecki	2020	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Objaśnienia: 0 – *brak dostępnej usługi*; 1 – *możliwość dostępnej usługi*; – *brak danych*. Winnice mające zdiagnozowane „0” we wszystkich wymienionych usługach to takie, o których nie ma pełnych informacji – są ujęte jedynie w rejestrze KOWR bądź są w trakcie rozpoczynania działalności, bądź w trakcie jej zakończenia lub wstrzymania. Winnice zawieszone lub niedziałające będą kiedyś na liście winnic usytuowanych w województwie śląskim: Winnica Etna, Winnica Adamowicz, Winnica Terra Constantino Sotto Dorado, Winnica Zarzeczce Juliana, Winnica Rększowice, Winnica Cassiopeia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie stron internetowych winnic oraz profili na Instagramie i Facebooku (Białe Czerwone, b.r.; Jurajska Winnica Józefa, b.r.; Kapczyński, 2012, 2021, b.r.a, b.r.b; Mundivie, 2025; Nasze Wina, b.r., Nowicki, 2025; Portal Śląskiego Stowarzyszenia Winiarzy, b.r.; redakcja red., 2024; Sen i Wino, b.r.; Stowarzyszenie Cieszyński Szlak Wina, b.r.a, b.r.b, b.r.c, b.r.d, b.r.e; Śląskie. Informacja Turystyczna Województwa Śląskiego, b.r.; Śląskie Stowarzyszenie Winiarzy, b.r.b, b.r.c; Vinisfera, b.r.; Winnica Baraniok, b.r.; Winnica Bugara, b.r.; Winnica Dworska, b.r.; Winnica Gostynka, b.r.; Winnica J&J Twardzik, b.r.; Winnica Katowice, b.r.; Winnica La Siroque, b.r.; Winnica Mika [@winnicamika], b.r.; Winnica Mnich, b.r.; Winnica Patria, b.r.; Winnica Rajska, b.r.; Winnica Za Domem, b.r.) oraz wywiadów przeprowadzonych z przedstawicielami następujących winnic: Winnica Białe Skąły, Winnica Rajska, Winnica Patria, Winnica Sen i Wino, Winnica Bruntelesa, Winnica Château, Winnica Laguna, Winnica Mnich, Winnica Kępa Wiślicka. Wywiady zostały przeprowadzone telefonicznie 16 września 2025 r.

Zakres usług oferowanych przez winnice w badanym regionie wskazuje, że pełnią one funkcje znacznie wykraczające poza podstawową działalność produkcyjną. Oprócz uprawy winorośli i wytwarzania wina producenci coraz częściej rozwijają usługi wzajemnie się uzupełniające, przyczyniając się do tworzenia atrakcyjnej i zróżnicowanej oferty enoturystycznej.

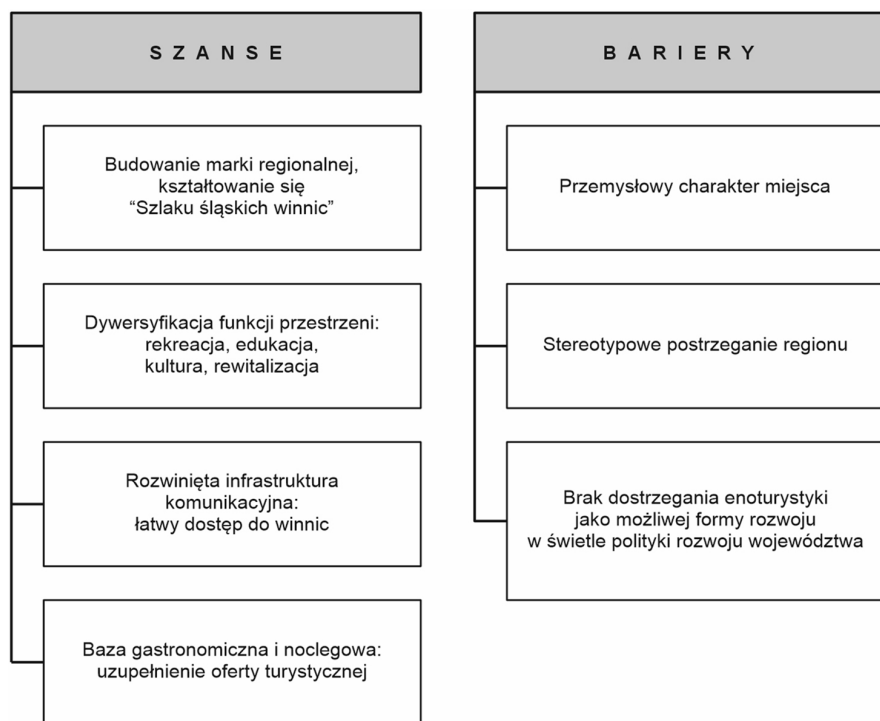
Do najczęściej spotykanych form aktywności należą degustacje win, które stanowią podstawę oferty turystycznej, a udostępnia je 66% przebadanych miejsc. Proces zakładania winnicy od nasadzenia winorośli do pierwszego zbioru, który następuje po około 3–4 latach, sprawia, że część producentów koncentruje się obecnie przede wszystkim na kwestiach uprawy, a dopiero w kolejnym etapie rozwija komponent turystyczny. Zwiedzanie udostępnia 61% winnic, co stanowi jedną z podstawowych atrakcji i pozwala turystom na bezpośrednie poznanie cyklu produkcji wina, technologii uprawy oraz specyfiki lokalnego *terroir*. Stosunkowo duża grupa winnic (34%) prowadzi warsztaty winiarskie lub szkolenia wpisujące się w szerszy trend edukacyjny obecny w enoturystyce europejskiej. Znacznie rzadziej oferowane są usługi noclegowe lub gastronomiczne. Noclegi w obiekcie zaprzyjaźnionym dostępne są w 24% winnic, natomiast możliwość noclegu bezpośrednio w gospodarstwie deklaruje jedynie 21% winnic. Usługi gastronomiczne proponuje 18% winnic, natomiast w 31% obiektów dostępna jest współpraca z zaprzyjaźnionymi lokalami gastronomicznymi, co świadczy o postępującej integracji winnic z lokalną infrastrukturą turystyczną. Dodatkowe atrakcje, takie jak wydarzenia plenerowe, rekreacja lub elementy lokalnej kultury, proponuje 21% winnic, poszerzając tym samym ofertę o elementy doświadczeń typowych dla współczesnej turystyki kulinarniej i kulturowej.

Podsumowując, winnice zlokalizowane na terenie województwa śląskiego (rysunek 2) znajdują się w fazie intensywnego rozwoju, a ich oferta enoturystyczna jest zróżnicowana, choć w wielu przypadkach dopiero się kształtuje. Dominują usługi podstawowe, takie jak degustacje i zwiedzanie winnic. Znaczna część winnic zdiagnozowanych na badanym obszarze nie oferuje jednak jeszcze żadnych usług enoturystycznych, co wskazuje przede wszystkim na wczesny etap rozwoju tego sektora w regionie. Wiele gospodarstw jest w fazie zakładania winnicy, a część z nich czasowo ogranicza aktywność z przyczyn niezależnych. Sytuacja ta dostarcza ważnej informacji, że enoturystyka na terenie województwa śląskiego w kontekście potencjału usług oferowanych przez winnice znajduje się dopiero w fazie rozwoju i ma charakter rodzącego się segmentu turystyki regionalnej.

Rysunek 2. Lokalizacja badanych winnic na terenie województwa śląskiego
Źródło: opracowanie własne

Region, oprócz usług świadczonych przez badane winnice, aktywnie wspiera enoturystykę poprzez lokalne inicjatywy i rozwój szlaków winiarskich. Przeprowadzone analizy wskazują na duży potencjał tego obszaru, a skoordynowane działania winiarzy mają istotny wpływ na rozwój przedsięwzięcia, jakim jest turystyka winiarska. Autorski schemat (rysunek 3) przedstawia zestawienie szans i barier związanych z rozwojem enoturystyki w województwie śląskim.

Rysunek 3. Kluczowe szanse i bariery rozwojowe enoturystyki w województwie śląskim

Źródło: opracowanie własne

Analizując potencjał regionu, należy podkreślić, że województwo śląskie ma coraz większe możliwości rozwoju tej formy turystyki, wynikające z dywersyfikacji funkcji przestrzeni, takich jak rekreacja, edukacja, kultura i rewitalizacja. Badany obszar wyróżnia rozwinięta infrastruktura komunikacyjna (Admin, 2024), która zapewnia łatwiejszy dostęp do winnic. Bazę gastronomiczną oraz noclegową można uzupełnić o dodatkowy aspekt turystyczny. Jednym z atutów tego regionu jest zwiększające się

zaangażowanie lokalnych stowarzyszeń winiarskich, takich jak Śląskie Stowarzyszenie Winiarzy. W przeszłości zrzeszało ono m.in. Winnicę Adamowicz, Winnicę Etna, Winnicę Komorowice, Winnicę Lagunę oraz Winnicę Pod Dębowym Lasem (Śląskie Stowarzyszenie Winiarzy, b.r.a). Aktualnie stowarzyszenie znajduje się w procesie reorganizacji. Na badanym obszarze funkcjonuje także Cieszyński Szlak Wina, obejmujący obecnie siedem obiektów: Winnica Brunteles, Château Kończyce Wielkie, Winnica Santa Maria, Winnica Smuga, Winnica Laguna, Winnica Vapienica oraz Winnica Casa Novi. Celem działalności jest rozwój kolejnych winnic, które dzięki położeniu na Cieszyńskim Szlaku Wina mogą stać się atrakcyjnym elementem oferty enoturystycznej województwa śląskiego. Stowarzyszenie zostało założone w 2021 r. z inicjatywy winiarzy ze Śląska Cieszyńskiego. Siedzibą tej organizacji jest pałac w Kończycach Wielkich. Działalność stowarzyszenia nawiązuje do winiarskich tradycji Cieszyna i okolic, sięgających XIV w. Pierwsze winogrody powstały w latach 60. XIV w. na wzgórzach nieopodal zamku, dzięki staraniom księcia Przemysława Noszaka. Do dzisiaj ta część Cieszyna zwana jest Winogradem. Stowarzyszenie podjęło starania, aby właśnie w tym historycznym miejscu powróciły winnice. Ma to na celu przybliżenie działalności winiarskiej i enoturystycznej (Stowarzyszenie Cieszyński Szlak Wina, b.r.a).

Innym działaniem zrzeszającym winnice w regionie jest powstający nowy szlak enoturystyczny pod nazwą Winiarski Szlak Województwa Śląskiego ENOŚląskie. Podczas wywiadu z Bogdanem Kasperkiem zadano pytania dotyczące powstania i funkcjonowania nowego szlaku, w tym m.in. o datę jego uruchomienia oraz o to, którzy winiarze będą uczestniczyć w tej inicjatywie. Dyrektor Biura Stowarzyszenia Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza” odpowiedział: „Na ten moment działania koncentrują się na pracy od podstaw – wypracowaniu modus operandi, czyli uświadomieniu winiarzom znaczenia współpracy z regionem i wspólnego budowania marki”. W odpowiedzi na pytanie dotyczące głównych obszarów funkcjonowania potencjalnego wskazane zostały priorytetowe zadania, w tym: (a) możliwość degustacji; (b) możliwość zakupu wina; (c) możliwość odwiedzin przez turystów. Celem funkcjonowania szlaku miałyby być promocja enoturystyki na terenie województwa śląskiego oraz wspieranie lokalnych producentów wina poprzez zachęcanie turystów do odkrywania walorów regionu w kontekście kultury winiarskiej.

Działania tego typu organizacji sprzyjają integracji środowiska winiarskiego, wymianie wiedzy oraz wspólnej promocji regionu, tworząc podstawy do rozwoju spójnej i kompleksowej oferty enoturystycznej. Ponadto województwo śląskie ma już kilka dobrze funkcjonujących winnic, które

mogą stanowić trzon tej oferty. Przykładowo Winnica Patria z Imielina, założona już w 2007 r., korzysta ze sprzyjającego mikroklimatu (bliskość zbiorników wodnych, specyficzne gleby mineralne), co przekłada się na wysoką jakość win i walory turystyczne (Winnica Patria, b.r.). Kolejnym przykładem jest winnica Château na Śląsku Cieszyńskim, usytuowana na terenie Zespołu Pałacowo-Parkowego w Kończycach Wielkich, zajmująca 1 ha powierzchni. W winnicy rośnie 2700 krzewów winorośli, w tym cztery odmiany białe oraz trzy czerwone (Stowarzyszenie Cieszyński Szlak Wina, b.r.c). Kolejnym przykładem winiarskiego sukcesu w Polsce jest Winnica Kępa Wiślicka w gminie Skoczów, powstała w 2003 r., położona w malowniczych okolicach Wiślicy. Połączenie korzystnych warunków klimatycznych, wapiennej gleby i południowej ekspozycji stoków tworzy tam znakomite *terroir* dla uprawy winorośli. Już od 2014 r. wina z Kępy Wiślickiej zdobywają liczne nagrody: złote i srebrne medale na konkursach, takich jak WINOPL – Konkurs Win Polskich, Grand Prix – Winobranie, czy też konkursy zagraniczne. Łącznie w latach 2014–2025 winnica zdobyła co najmniej 12 nagród (Polish.Wine, b.r.). Inicjatywy te pokazują, że województwo śląskie dysponuje bazą do rozwoju enoturystyki mimo stosunkowo niewielkiej liczby winnic i dopiero rozwijających się lokalnych stowarzyszeń. Turyści mogą być zainteresowani nie tylko degustacją, ale także ofertą edukacyjną obejmującą zwiedzanie winnic i udział w warsztatach. Takie działania wpisują się w definicję enoturystyki jako formy turystyki łączącej poznawanie regionu, kultury wina oraz doświadczenie krajobrazu.

Wśród barier ograniczających rozwój Górnego Śląska jako destynacji enoturystycznej można wskazać jego przemysłowy charakter, który nie jest powszechnie kojarzony z produkcją wina. Stereotypowe postrzeganie tego obszaru stanowi istotną przeszkodę – turyści poszukujący atrakcji związanych z tradycjami winiarskimi zazwyczaj nie biorą pod uwagę zurbanizowanych przestrzeni, uznając, że nie są one związane z tego typu ofertą. Choć województwo ma własną strategię rozwoju turystyki – *Politykę Rozwoju Turystyki Województwa Śląskiego 2030* (Zarząd Województwa Śląskiego, 2023) – dokument ten nie uwzględnia zagadnień dotyczących enoturystyki. Brak odniesień do tej formy turystyki sprawia, że potencjał regionalnych winnic oraz rosnące zainteresowanie turystyką winiarską nie są w pełni wykorzystywane w planowaniu i promocji oferty turystycznej regionu, co można uznać za znaczące ograniczenie rozwoju enoturystyki.

Jednym z etapów procesu badawczego był wywiad przeprowadzony z Aleksandrą Kandzią-Ulrych, wiceprezeską Fundacji Giesche

w Katowicach. Podczas wywiadu zadano pytanie o zainteresowanie enoturystyką na Górnym Śląsku. Według rozmówcy to zainteresowanie systematycznie rośnie. Jako przykład podała Winnicę Giesche Katowice, należącą do fundacji. Winnica działa od 2007 r., obecnie zajmuje 1 ha, a dodatkowe 0,2 ha wykorzystywane jest do ćwiczeń i zajęć praktycznych. Obiekt aktywnie współpracuje ze szkołami, m.in. przyjmując uczniów na praktyki zawodowe. Jak podkreśliła Kandzia-Ulrych, jest to bardzo wartościowa współpraca, ponieważ młodzież ma poczucie, że wykonuje rzeczywiste zadania, a efekty tej pracy znajdują potem praktyczne zastosowanie. Trunki produkowane w Katowicach można degustować podczas różnych wydarzeń organizowanych w winnicy, którym często towarzyszą dodatkowe atrakcje. Obiekt regularnie proponuje także zwiedzania, o których informacje są publikowane na profilu winnicy na Facebooku (Winnica Giesche Katowice, b.r.). Oprócz typowego oprowadzania Winnica Giesche oferuje również imprezy tematyczne, łączące próbowanie win z innymi zainteresowaniami odwiedzających. Są to m.in. warsztaty fotograficzne, na których uczestnicy poznają podstawy fotografii kulinarnej i winnej, zwiedzają winnicę oraz degustują produkty, których smaki można wyczuć w winach, np. truskawki czy rabarbar. Podczas wywiadu z Kandzią-Ulrych zadano również inne pytania związane z tematyką badań:

– Czy dostrzega Pani rosnące zainteresowanie turystów enoturystyką w regionie? Jeśli tak, skąd najczęściej przyjeżdżają odwiedzający?

– Tak, zdecydowanie dostrzegamy większe zainteresowanie. Spotykamy gości, którzy mówią, że ich pierwszym kontaktem z enoturystyką były wyjazdy do zagranicznych winnic, które kiedyś dominowały w ofercie. Dziś jednak coraz chętniej odwiedzają polskie winnice i chcą poznawać je bliżej. Często słyszymy, że polskie winnice są dopracowane, zadbane, a goście doceniają ich kameralność. Podoba im się również to, że chętnie dzielimy się ciekawostkami i wiedzą – nie ograniczamy się do krótkiego przedstawienia oferty, ale opowiadamy np. o pracy przy liściach, ich liczbie, o tym, co można z nich zrobić oraz o aktualnych działaniach na winnicy. Niektórzy goście myślą nawet o posadzeniu kilku krzewów na własny użytek i pytają nas o rady. Jeśli chodzi o pochodzenie odwiedzających, to szacujemy, że około 4/6 osób z każdej grupy przyjeżdża z innych województw. Są to osoby, które często „polują” na konkretne terminy wydarzeń, dzwonią i pytają o najbliższe możliwości odwiedzenia winnicy, ponieważ specjalnie przyjeżdżają do Katowic.

– **Jakie bariery, w Pani ocenie, ograniczają rozwój enoturystyki (np. infrastruktura, transport, świadomość turystów, przepisy prawne)?**

– Jedną z głównych barier ograniczających rozwój enoturystyki jest brak odpowiednio przygotowanego szlaku winiarskiego oraz niedostateczna informacja i promocja dotycząca lokalnej historii winiarstwa. Obecnie potencjalni turyści mają trudności ze znalezieniem rzetelnych materiałów, a sama świadomość istnienia winnic w regionie jest bardzo niska. Dodatkowo wizerunek województwa jako obszaru przemysłu ciężkiego nie sprzyja budowaniu kultury wina. Kolejną barierą jest niski poziom wspólnego marketingu. Winnice często działają samodzielnie i promują się indywidualnie, co wiąże się z wysokimi kosztami oraz ograniczoną skutecznością. Tymczasem stworzenie wspólnej marki, np. w formie szlaku śląskich winnic, mogłoby stać się atrakcyjnym produktem turystycznym, przyciągającym większą liczbę odwiedzających.

– **Czy urbanizacja stanowi bardziej szansę czy przeszkodę w rozwoju enoturystyki w województwie śląskim?**

– Urbanizacja stanowi raczej szansę niż przeszkodę dla rozwoju enoturystyki na badanym terenie. Region ma bardzo dobrze rozwiniętą infrastrukturę komunikacyjną i sieć połączeń, co ułatwia turystom dostęp do winnic. Dodatkowym atutem jest bogata baza gastronomiczna oraz coraz lepiej rozwinięta oferta noclegowa, które uzupełniają wachlarz atrakcji turystycznych. Dzięki temu enoturystyka nie musi funkcjonować w odezwaniu od innych form turystyki, lecz może się z nimi komplementarnie łączyć. Urbanizacja zapewnia więc sprzyjające warunki do rozwoju tego sektora i stanowi nie ograniczenie, lecz wsparcie.

Analiza wypowiedzi pani wiceprezes Fundacji Giesche pozwala dostrzec, że województwo śląskie, mimo silnych skojarzeń z przemysłem ciężkim, stopniowo zyskuje nowe oblicze, także jako obszar atrakcyjny dla rozwoju enoturystyki. Przykład Winnicy Giesche Katowice, która od 2007 r. funkcjonuje w przestrzeni miasta i nieustannie poszerza swoją działalność, pokazuje, że w regionie istnieją sprzyjające warunki środowiskowe, a także rosnące zainteresowanie społeczne oraz turystyczne. Coraz większa liczba odwiedzających, w tym turystów spoza województwa, świadczy o zmianie w percepcji polskiego winiarstwa. Jak zauważa Kandzia-Ulrych, turyści, którzy wcześniej wybierali winnice zagraniczne, obecnie chętnie poznają rodzime miejsca produkcji wina, doceniając ich kameralność, jakość pracy oraz otwartość gospodarzy. Jednocześnie z wywiadu wynika, że choć potencjał rozwoju enoturystyki jest duży, to ograniczają go pewne bariery, wśród których najważniejsze

są: brak skoordynowanej promocji, brak opracowanego regionalnego szlaku winiarskiego oraz niski poziom świadomości społecznej dotyczącej istnienia śląskich winnic. To wskazuje na potrzebę działań na poziomie regionalnym, zarówno samorządowym, jak i branżowym. W opinii Kandzi-Ulrych urbanizacja sprzyja rozwojowi enoturystyki w regionie zamiast go ograniczać. Województwo śląskie dysponuje bardzo dobrą infrastrukturą transportową, gęstą siecią dróg i kolei, rozwiniętą bazą gastronomiczną i noclegową oraz bogatym zapleczem kulturalnym. Dzięki temu wizyta w winnicy nie musi być celem samym w sobie, lecz może stanowić element szerszego pobytu obejmującego gastronomię, kulturę czy rekreację.

Województwo śląskie stoi przed realną szansą, aby stać się jednym z bardziej rozpoznawalnych regionów winiarskich w Polsce. Rosnące zainteresowanie turystów, zaangażowanie lokalnych producentów, rozwijająca się oferta wydarzeń oraz potencjał infrastrukturalny i demograficzny stanowią solidne podstawy do rozwoju regionalnej turystyki. Enoturystyka jest możliwa w województwie śląskim i może stać się jednym z ciekawszych kierunków rozwoju turystyki, wspierając tym samym proces stopniowej transformacji wizerunku regionu.

8. Podsumowanie

Województwo śląskie, podobnie jak wiele innych regionów Polski rozbudowujących ofertę enoturystyczną, ma solidne podstawy pozwalające na dalszy rozwój w tym zakresie. Region dysponuje korzystnymi warunkami sprzyjającymi rozwojowi enoturystyki, wraz z którym pojawia się coraz więcej atrakcji towarzyszących, takich jak degustacje, warsztaty enologiczne, wydarzenia kulturalne czy lokalne festiwale wina. Na badanym terenie zlokalizowanych jest obecnie 38 winnic, z czego 25 prowadzi aktywną działalność, natomiast pozostałe znajdują się na etapie przygotowań do rozpoczęcia działalności. Wśród nich są zarówno winnice będące w trakcie reorganizacji, jak i nowe, młode podmioty, które dopiero powstają i nie mają jeszcze rozwiniętej oferty turystycznej.

Ważnym impulsem do rozwoju jest również realizacja inicjatyw systemowych, w tym projektu Śląskiego Szlaku Winnic, który integruje producentów, ułatwia promocję oraz porządkuje ofertę winiarską dla turystów. Istotną rolę odgrywa zaangażowanie lokalnych stowarzyszeń oraz zrzeszeń winiarskich, aktywnie wspierających budowanie marki regionu jako miejsca przyjaznego miłośnikom wina. Współpraca między

winnicami, samorządami i organizacjami turystycznymi sprzyja lepszej koordynacji działań i pozwala na tworzenie kompleksowych produktów turystycznych.

Województwo śląskie, podobnie jak inne rozwijające się regiony enoturystyczne w kraju, takie jak województwo zachodniopomorskie, ma duży potencjał rozwoju enoturystyki oraz warunki sprzyjające uprawie winorośli. W województwie zachodniopomorskim funkcjonuje jedna z największych winnic w Polsce – prywatna Winnica Turnau o powierzchni 32 ha, charakteryzująca się dobrze rozwiniętą infrastrukturą turystyczną (Głabiński i Koźmiński, 2019). Z kolei w regionie lubuskim, głównie na obszarze Zielonej Góry i okolic, aktywnie działa Zielonogórskie Stowarzyszenie Winiarskie, koncentrujące się na promocji lokalnych winnic, popularyzacji wielowiekowych tradycji winiarskich, wdrażaniu nowoczesnych technologii oraz tworzeniu regulacji prawnych sprzyjających rozwojowi winiarstwa (Rogowski i Kasianchuk, 2016). Również województwo dolnośląskie należy do regionów z wieloletnimi tradycjami winiarskimi, co wynika z korzystnych warunków klimatycznych. Na jego terenie znajdują się m.in. Winnica Stary Wielisław – uznawana za najwyższej położoną w Polsce oraz Winnica Jaworek w Miękinii – jedna z największych winnic w kraju (Kwil, 2020).

Oferta turystyczna dostępna w badanych regionach obejmuje m.in.: degustacje win, warsztaty i szkolenia winiarskie, zwiedzanie winnic, usługi gastronomiczne oraz noclegi zarówno w samych obiektach, jak i w miejscach z nimi zaprzyjaźnionych. Tego rodzaju działania również przed województwem śląskim otwierają nowe perspektywy rozwoju turystyki, zwłaszcza że większość województw w Polsce ma już podobną ofertę. W tym kontekście województwo śląskie nie odbiega od pozostałych regionów, a nawet zaczyna z nimi konkurować. Enoturystyka staje się nowym produktem turystycznym w jego ofercie, przyciągającym gości spoza województwa oraz zachęcającym do dłuższych pobytów.

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że degustacje win stanowią główny element oferty enoturystycznej, ponieważ są proponowane przez 64% badanych winnic. Świadczy to o dużym znaczeniu tego rodzaju aktywności dla kształtowania atrakcyjności turystycznej regionu. Istotną rolę odgrywają również takie wydarzenia, jak tematyczne warsztaty, które pozwalają przyciągać gości także poza głównym sezonem letnim. Budowanie marki miejsca i produktu regionu, w którym winnice stają się ważnym elementem jego wizerunku, wspiera promocję turystyczną Górnego Śląska jako obszaru oferującego wyjątkowe doświadczenia (Kolek, 2023).

Badania wykazały, że przemysłowy wizerunek regionu może stanowić barierę w postrzeganiu województwa śląskiego jako miejsca enoturystycznego, ale jednocześnie może zostać wykorzystany jako element narracji turystycznej łączącej dziedzictwo przemysłowe z nowymi formami turystyki. Uzyskane wyniki uwiarygodniły potrzebę prowadzenia zintegrowanych działań promocyjnych na poziomie regionalnym, które mogłyby zwiększyć rozpoznawalność województwa śląskiego jako kierunku enoturystycznego.

Podsumowując, enoturystyka w województwie śląskim rozwija się dynamicznie, co potwierdza systematyczny wzrost liczby winnic oraz rosnące zainteresowanie ich ofertą. Region ma duży potencjał dalszego rozwoju tego rodzaju turystyki, a w przyszłości może stać się jednym z kluczowych punktów na enologicznej mapie Polski, tworząc nieoczywistą i atrakcyjną alternatywę dla turystów zainteresowanych winem.

Bibliografia

- Adamska, D. (2021). *Uprawa winorośli na średniowiecznym Śląsku – stan badań, źródła i metody*. Uniwersytet Wrocławski.
- Admin. (2024, 26 stycznia). *Transport zbiorowy na Górnym Śląsku* [notatka]. Komunikacyjny Związek Komunalny Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego KZK GOP. <https://kzkgop.pl/artykuly/transport-zbiorowy-na-gornym-slasku>
- Ashton, R.H. (2011). Improving experts' wine quality judgments: Two heads are better than one. *Journal of Wine Economics*, 6(2), 160–178. <https://doi.org/10.1017/S1931436100001577>
- Badowicz, M. (2017). Konsumpcja wina w Europie Środkowo-Wschodniej w XIV–XV wieku – studium zagadnienia. W: T. Sawicki (red.), *Studia nad dawną Polską*. T. 5 (s. 185–195). Muzeum Początków Państwa Polskiego.
- Białe Czerwone. (b.r.). *Winnica Białe Skąty*. Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://www.bialeczerwone.pl/bialeskaly>
- Brodnicka, E. (2019). Rozwój polskiego winiarstwa w latach 2000–2017. *Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej*, (126), 5–16. <https://doi.org/10.22630/EIOGZ.2019.126.6>
- Brodnicka, E. (2024). Czynniki wpływające na rozwój polskich winnic na przykładzie województwa wielkopolskiego. *Problemy Jakości*, (6), 17–27. <https://doi.org/10.15199/46.2024.6.3>
- Brzostowska, M., Hausman-Czerwińska, J., Grotkowska, M., Kalisz, P., Molenda, A., Nowicka, J., Owczarek, A., Przybyła, Stachańczyk, A., Trzeciak, A., Zych, M. (kier. D. Rogalińska, G. Witkowska). (2025). *Atlas statystyczny województwa śląskiego. Społeczeństwo – jakość życia – przestrzeń / Statistical atlas of Śląskie Voivodship: Society – quality of life – space*. Urząd Statystyczny w Katowicach. <https://katowice.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/inne-opracowania/atlas-statystyczny-wojewodztwa-slaskiego-spoleczenstwo-jakosc-zycia-przestrzen,17,2.html>
- Cross, R., Plantinga, A.J., & Stavins, R.N. (2011). What is the value of terroir? *American Economic Review (AER)*, 101(3), 152–156. <https://doi.org/10.1257/aer.101.3.152>

- Fabryka Porcelany. (b.r.). O *Fundacji*. Pobrano 25 listopada 2025 r. z <https://fabryka-porcelany.pl/fundacja-giesche/>
- Głabiński, Z., Koźmiński, C. (2019). Turystyka winiarska jako czynnik lokalnego rozwoju obszarów wiejskich województwa zachodniopomorskiego. *Folia Turistica*, (53), 263–284. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.7520>
- Główny Urząd Statystyczny. (b.r.). *Typologia oparta na siatce kilometrowej*. Pobrane 21 listopada 2025 r. z <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/unijne-typologie-terytorialne-tercet/typologia-oparta-na-siatce-kilometrowej/>
- Jurajska Winnica Józefa. (b.r.). Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://winnicajurajska.pl>
- Kapczyński, M. (2012, 3 kwietnia). Winnica Kępa Wiślicka. *Vinisfera*. Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://vinisfera.pl/winnica-kepa-wislicka/>
- Kapczyński, M. (2021, 8 października). Winnica Santa Maria w Polsce – gdzie Stokłosa produkuje swoje wina górskie. *Vinisfera*. Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://vinisfera.pl/winnica-santa-maria-w-polsce-gdzie-stoklosa-produkuje-swoje-wina-gorskie/>
- Kapczyński, M. (b.r.a). Winnica Rękoszewice. *Vinisfera*. <https://vinisfera.pl/winnica-rekszwowice/>
- Kapczyński, M. (b.r.b). Winna Zagroda. *Vinisfera*. <https://vinisfera.pl/winna-zagroda/>
- Kolek, M. (2023). Winnice jako niewykorzystany walor rozwoju enoturystyki w wybranych miastach Polski. *Studia Miejskie* (45), 75–91. <https://doi.org/10.25167/sm.5168>
- Kolek, M. (2025). Rozwój i układ przestrzenny szlaków winiarskich w Polsce. *Czasopismo Geograficzne*, 96(2), 323–349. <https://doi.org/10.12657/czageo-96-14>
- Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. (2025, 10 października). Rozkwit polskiego winiarstwa – od tradycji do nowoczesności. *Serwis Rzeczypospolitej Polskiej*. <https://www.gov.pl/web/kowr/rozkwit-polskiego-winiarstwa--od-tradycji-do-nowoczesnosci>
- Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. (b.r.). *Ewidencja winnic*. Pobrano 27 października 2025 r. z <https://www.gov.pl/web/kowr/wykazy--rejstry>
- Królowska, K., Pijet-Migoń, E. (2018). Możliwości rozwoju turystyki winiarskiej na Dolnym Śląsku. *Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu*, (63), 114–128.
- Kruczek, Z. (2013). *Enoturystyka w Polsce i na świecie*. Wydawnictwo Proksenia.
- Kwapieniowa, M. (1959). Początki uprawy winorośli w Polsce. *Materiały Archeologiczne*, 1, 353–399.
- Kwil, I. (2020). *Konkurencyjność województwa dolnośląskiego na przykładzie enoturystyki*. W: D. Kopycińska i T. Bernat (red.), *Ekonomiczne wyzwania współczesnego świata* (s. 273–275). Wydawnictwo SiZ. <https://doi.org/10.26396/SIZ65766-54-0-23>
- Makowski, J., Miętkowska-Brynda, J. (2015). Turystyka winiarska w Polsce. *Zeszyty Naukowe. Turystyka i Rekreacja*, (15(1)), 163–172.
- Morawski, Z. (1978). Rozwój i upadek winiarstwa w Polsce (XII–XVI wiek). *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*, 26(1), 57–76.
- Mundivie. (2025, 1 lipca). Winnica Jasienica – nowy rozdział w historii Mundivie. <https://mundivie.com/wydarzenia/winnica-jasienica-nowy-rozdzial-w-historii-mundivie>
- Nasze Wina. (b.r.). Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://www.nasze-wina.pl>
- Nowak, D., Czarniecka-Skubina, E. (2011). Tradycje winiarstwa w Europie jako produkt turystyczny. W: E. Puchnarewicz (red.), *Dziedzictwo kulturowe regionów świata i jego znaczenie w turystyce* (s. 213–232). Wyższa Szkoła Turystyki i Języków Obcych.
- Nowicki, M. (2025, 5 sierpnia). Winnica Kępa Wiślicka: nie tylko wina musujące! *Ferment*. Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://fermentmag.pl/winnica-kepa-wislicka-nie-tylko-wina-musujace/>

- Olewnicki, D. (2018). Uprawa winorośli w Polsce w świetle danych statystycznych. *Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie*, 20(5), 139–145. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0012.6698>
- Olszewski, J., Drózd, R. (2013). Polska oferta w zakresie "enoturystyki". *Hygeia Public Health*, 48(4), 436–440. <http://www.h-ph.pl/pdf/hyg-2013/hyg-2013-4-436.pdf>
- Otta, D. (2021). Turystyka kolejowa w województwie pomorskim. W: M. Makowska-Iskierka i J. Wojciechowska (red.), *Warsztaty z Geografii Turyzmu. T. 11: Turystyka i krajoznawstwo* (s. 79–92). Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. <http://hdl.handle.net/11089/38811>
- Pijet-Migoń, E., Królikowska, K. (2020). Rebirth of viticulture and associated changes in the rural areas of Lower Silesia, SW Poland. *Geographia Polonica*, 93(3), 323–342. <https://doi.org/10.7163/GPol.0176>
- Płocka, J. (2009). *Turystyka. Wybrane zagadnienia*. Wydawnictwo Escape Magazine.
- Pocztą, J., Zagrocka, M. (2016). Uwarunkowania rozwoju turystyki winiarskiej w Polsce na przykładzie regionu zielonogórskiego. *Turystyka Kulturowa*, 5, 115–130. <http://www.turystykakulturowa.org/ojs/index.php/tk/article/view/758>
- Polish.Wine. (b.r.). *Winnica Kępa Wiślicka: Wine awards* Pobrano 27 listopada 2025 r. z <https://polish.wine/wine-contests/winnica-kepa-wislicka/>
- Portal Śląskiego Stowarzyszenia Winiarzy. (b.r.). *Winnica Smuga*. Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://www.winosilesia.pl/nasze-winnice/winnica-smuga/>
- Prange-Barczyński, T. (2019). *Europa na winnych szlakach. Od winnicy do winnicy*. Pascal. redakcja red. (2024, 12 października). Winnica Si'Tak – Elżbieta i Grzegorz Sitakowie. Najlepsze wina prosto z jurajskiego Olsztyn [sic]. *Gazeta Regionalna*. Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://gazetaregionalna.com/2024/10/12/winnica-sitak-elzbieta-i-grzegorz-sitakowie/>
- Rogowski, M., Kasianchuk, A. (2016). Atrakcyjność turystyczna winnic lubuskiego szlaku wina i miodu. *Zeszyty Naukowe. Turystyka i Rekreacja*, (2(18)), 101–118.
- Roman, M., Roman, A., Kosiński, R. (2002). Enoturystyka jako forma przedsiębiorczości podejmowana przez właścicieli gospodarstw agroturystycznych. W: J. Sawicka-Demianowicz (red.), *Wybrane aspekty działalności pozaprodukcyjnej na obszarach przyrodniczo cennych* (s. 200–218). Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko.
- Sen i Wino. (b.r.). Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://seniwino.pl>
- Stowarzyszenie Cieszyński Szlak Wina. (b.r.a). *Cieszyński Szlak Wina*. Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://cieszynskiszlakwina.pl>
- Stowarzyszenie Cieszyński Szlak Wina. (b.r.b). *Winnica Bruntelesa*. Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://cieszynskiszlakwina.pl/winnica-bruntelesa/>
- Stowarzyszenie Cieszyński Szlak Wina. (b.r.c). *Winnica Château*. <https://cieszynskiszlakwina.pl/winnica-chateau>
- Stowarzyszenie Cieszyński Szlak Wina. (b.r.d). *Winnica Laguna*. Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://cieszynskiszlakwina.pl/winnica-laguna/>
- Stowarzyszenie Cieszyński Szlak Wina. (b.r.e). *Winnica Vapienica*. Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://cieszynskiszlakwina.pl/winnica-vapienica/>
- Śląskie Stowarzyszenie Winiarzy. (b.r.a). Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://www.winosilesia.pl/>
- Śląskie Stowarzyszenie Winiarzy. (b.r.b). *Winnica Cassiopeia*. Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://www.winosilesia.pl/nasze-winnice/winnica-cassiopeia/>
- Śląskie Stowarzyszenie Winiarzy. (b.r.c). *Winnica Komorowice*. Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://www.winosilesia.pl/nasze-winnice/winnica-komorowice/>
- Vinisfera. (b.r.). *Śląskie*. Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://vinisfera.pl/category/slaskie/page/2/>

- Węgrzyn, G. (2017). *Tożsamość ekonomiczna Górnoślązaków*. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.
- Widawski, K., Oleśniewicz, P., Markiewicz-Patkowska, J. (2016). Enoturystyka – rola edukacji w kształtowaniu oferty turystycznej. *HUMANITAS Pedagogika i Psychologia*, 13, 261–272. <https://humanitas-pedagogika.publisherspanel.com/article/134066/pl>
- Winnica Baraniok. (b.r.). *Prezentacja* [strona na Facebooku]. Facebook. Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://www.facebook.com/winnicabaraniok>
- Winnica Bugara. (b.r.). Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://winnicabugara.pl>
- Winnica Dworska. (b.r.). Pobrano 19 listopada 2025 r. z <https://winnicadworska.pl>
- Winnica Giesche Katowice. (b.r.). *Prezentacja* [strona na Facebooku]. Facebook. Pobrano 25 listopada 2025 r. z <https://www.facebook.com/winnicagieschekatowice/>
- Winnica Gostynka. (b.r.). *Prezentacja* [strona na Facebooku]. Facebook. Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://www.facebook.com/winnicagostynka/>
- Winnica J&J Twardzik. (b.r.). Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://winnicajjtwardzik.pl>
- Winnica Katowice. (b.r.). *Home*. Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://winnicakatowice.pl/home/>
- Winnica La Siroque. (b.r.). Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://lasiroque.pl>
- Winnica Mika [@winnicamika]. (b.r.). *Posty* [profil na Instagramie]. Pobrane 15 listopada 2025 r. z <https://www.instagram.com/winnicamika/>
- Winnica Mnich. (b.r.). *Prezentacja* [strona na Facebooku]. Facebook. Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://www.facebook.com/winnicamnich>
- Winnica Patria. (b.r.). Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://winnica-patria.pl>
- Winnica Rajska. (b.r.). Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://winnicarajska.com>
- Winnica Za Domem. (b.r.). *Prezentacja* [strona na Facebooku]. Facebook. Pobrano 15 listopada 2025 r. z <https://www.facebook.com/winnicazadomem/>
- Wójcik, A. (2022). Przemiany na rynku wina w Polsce. *Krakowskie Studia Małopolskie*, 3(35), 149–174. <https://doi.org/10.15804/ksm20220309>
- Zarząd Województwa Śląskiego – Departament Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, Centrum Rozwoju Regionalnego Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej (współpr.). (2023, kwiecień). *Polityka Rozwoju Turystyki Województwa Śląskiego 2030*. Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego – BIP. <https://bip.slaskie.pl/resource/638/2+Polityka+Rozwoju+Turystyki+Wojew%25C3%25B3dztwa+%25C5%259Aalskiego.pdf>
- Żróbek-Różańska, A. (2018). Zarys historyczny i perspektywy przekształceń użytków rolnych na obszarach zurbanizowanych. Studium Olsztyna i jego strefy podmiejskiej. *Problemy Drobnych Gospodarstw Rolnych*, 1, 127–143.

ENOTURYSTYKA W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM JAKO NIEOCZYWISTA GRA MOŻLIWOŚCI

Abstrakt: W artykule zidentyfikowano możliwości rozwoju enoturystyki na obszarze zurbanizowanego województwa śląskiego. Przyjęto założenie, że choć województwo śląskie nie jest regionem powszechnie kojarzonym z intensywną działalnością winiarską, w przeciwieństwie do innych polskich obszarów o ugruntowanej pozycji w turystyce winiarskiej, to jednak taka forma działalności ma szansę na ukształtowanie się w tym regionie. Obserwowany wzrost liczby winnic na badanym terenie implikuje potencjał rozwoju lokalnego winiarstwa, nawet w warunkach silnej urbanizacji. Rozpowszechnianie

upraw winorośli oraz wzrost liczby winnic uprawnia do przyjęcia założenia, że na terenie województwa śląskiego rozwija się winoogrodnictwo, stanowiące podstawę rozwoju enoturystyki. W badaniach wykorzystano triangulację metod i technik badań poprzez zastosowanie analizy danych zastanych (metody *desk research*) oraz analizy danych ilościowych i jakościowych, udostępnionych przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, dokumentów źródłowych i portali internetowych dotyczących badanych winnic oraz szlaków enoturystycznych, Geoportalu oraz telefonicznych wywiadów bezpośrednich.

Słowa kluczowe: Polska, województwo śląskie, Górny Śląsk, enoturystyka, winnice

ENO-TOURISM IN THE SILESIA VOIVODESHIP AS AN UNEXPECTED GAME OF OPPORTUNITIES

Abstract: The article identifies opportunities for the development of eno-tourism in the urbanized area of the Silesian Voivodeship. It is assumed that although the Silesian Voivodeship is not a region commonly associated with intensive viticultural activity, unlike other Polish areas with an established position in wine tourism, this activity nevertheless has the potential to develop. The observed increase in the number of vineyards in this area implies a growing potential for the development of local viticulture, even under conditions of strong urbanization. The spread of vine cultivation and the increasing number of vineyards therefore justify the assumption that viticulture is developing in the Silesian Voivodeship, providing a foundation for the growth of eno-tourism. The study employed triangulation of research methods and techniques, including desk research, quantitative and qualitative data analysis based on data obtained from the National Support Centre for Agriculture, source documents and websites related to the examined vineyards and eno-tourism routes, as well as the Geoportal and direct telephone interviews.

Keywords: Poland, Silesian Province, Upper Silesia, eno-tourism, vineyards